

VEKAM ARAŞTIRMA SUNUMLARI

27 KASIM 2020

ÖZETLER

Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi Ekosistem Hizmetlerinin Ankara Kenti İçin Öneminin Değerlendirilmesi

Özlem Uğurlu

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Ana Bilim Dalı

Kentsel alanlarda bulunan sulak alan ekosistemlerinin iyi bir yönetimle ve bütüncül bir yaklaşımla koruma altına alınması hem kentin hem de doğal alanın sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır. Bu sebeple araştırma sahasının sınırları; kentsel gelişim ve doğal alanlar arasındaki etkileşiminin doğrudan gözlemlenebileceği Ankara kent merkezinde bulunan Mogan-Eymir gölleri ve çevresi olarak belirlenmiştir. Metropol bir kentin sınırları içinde bulunan bu ekosistemde endemik türlerin bulunması, kente çeşitli ekosistem hizmetleri sunarak kentin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasına katkı sağlaması ve bu özellikler üzerinde çeşitli tehdit unsurlarının tespit edilmiş olması bölgenin araştırma sahası olarak belirlenmesinin ana sebepleridir. Bu doğrultuda araştırmanın temel problemi; “*Mogan ve Eymir göllerinin sahip olduğu biyolojik çeşitlilikle ekosistem döngüsünün önemli bir parçası olarak Ankara kenti için önemi nedir? Ekosistem hizmetleri açısından önemli olan bu doğal oluşumların kentsel gelişimden etkilenme durumları nasıldır?*” şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın temel problemine yanıt bulabilmek için *karma araştırma yöntemleri* kullanılmıştır. Nicel araştırma kapsamında, kenti temsil edecek nitelikteki bir örneklem grubuna anket uygulanmış, kentsel gelişimin etkilerinin net olarak gözlemlenmesi için haritalar oluşturulmuştur. Nitel araştırma kapsamında ise; alanla ilgili paydaş gruplarıyla derinlemesine görüşmeler ve yerinde gözlem yapılmıştır. Elde edilen tüm verilerin betimsel ve yorumlayıcı tekniklerle değerlendirilmesiyle göllerin Ankara kentine; *üretim* (su kaynağı, biyolojik çeşitlilik ve ekonomik faaliyetler), *düzenleme* (su rejimi, sel riskini azaltma, suyun temizlenmesi, hava kalitesi, iklim, karbon depolama ve iklim değişikliği etkilerine uyum sağlama) ve *sosyal/kültürel hizmetler* (ilham verici ve bilimsel değerler, rekreasyonel faaliyetler) sunduğu belirlenmiştir. Diğer yandan yapılaşmanın göl kıyısına kadar inmesi, göllerin koruma statülerinin farklı olması, bölgede nüfusun artması, yol çalışmaları, alana gelen ziyaretçi sayısının ve kirliliğin artmasıyla doğal alanların daraldığı canlı türlerinin olumsuz etkilendiği ve rekreasyonel faaliyetlerin kalitesinin azaldığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, bu göllerin Ankara kentine pek çok hizmet sunduğu ve kentsel gelişimin göller üzerinde baskı yaratarak bu ekosistem hizmetlerini ve dolayısıyla kentsel sürdürülebilirliği olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

Ankara’da Yaşayan Suriyeli Göçmenlerin Mekânsal Dağılım Deseni ve Gündelik Yaşam Pratikleri

Sezen Savran Penbecioğlu

Araş. Gör. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi; Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı, yoğun bir nüfusun ülkesinden zorunlu olarak ayrılmasına neden olmuştur. 2011-2015 yılları arasında Suriye sınırında uygulanan açık kapı politikası sonucu Türkiye, milyonlarca ifade edilen bir göçmen nüfusa ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Çeşitli illerde geçici barınma merkezleri (kamplar) oluşturulmasına karşın büyük oranda kentlerde yaşayan Suriyeli göçmenlerin; daha çok güney sınır illeri ile İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropollerde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu çalışmada öncelikle Suriyeli göçmenlerin Ankara kentindeki yer seçimleri doğrultusunda oluşan mekânsal dağılım deseni ortaya konmuştur. Bu dağılıma göre kentteki en belirgin etnik mekânsal yoğunlaşma bölgesinde (kentsel adacıkta) yaşayan göçmenlerin demografik özellikleri, yer seçim kriterleri, barınma ve çalışma stratejileri ile paralel olarak üretilen gündelik yaşam pratikleri araştırılmıştır. Çalışma kapsamında Ankara kent bütününde ilçe düzeyinde, Altındağ ilçesinde ise mahalle düzeyinde araştırmalar yürütülmüştür. Çalışmada nicel ve nitel verilerin bir arada kullanıldığı karma yöntemli araştırma deseni kullanılmıştır.

Çalışmada “göç ve mültecilik”, “kentsel adacıklar” ve “gündelik yaşam pratikleri” kavramları teorik çerçeve olarak belirlenmiştir. Zorunlu göçün uluslararası ve ulusal bağlamda tarihsel boyutuyla ve eleştirel bir biçimde ortaya konulmasının ardından, hedefledikleri ülkenin kentlerine yerleşen göçmenlerin sıklıkla oluşturduğu mekânsal yoğunlaşmalar üzerinde durulmuştur. Kentsel adacıklar kuramından, hem kendi içinde yeni gelişen bir konsept oluşu, hem de göç ve mekân ilişkisini kurması bakımından yararlanılmıştır. Ankara ili ve Altındağ ilçesindeki mekânsal dağılım deseninin bilimsel olarak ortaya konulmasında Batı literatüründe örneklerine sıkça rastlanan kentsel adacıkların ölçüm yöntemlerinden, yararlanılmıştır. Araştırma, bir sonraki adımda nitel verilerle desteklenmiştir. Kentsel adacıkta yaşam deneyiminin araştırılmasında ise diğer iki kuramı destekleyecek ve bütünleyecek şekilde gündelik yaşam pratikleri kuramından yararlanılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde saha araştırması kapsamında gerçekleştirilen anket, derinlemesine görüşme, odak grup görüşmesi ve katılımcı gözlem sonuçlarına ağırlık verilmiştir.

Sonuç olarak araştırmada; Suriyeli göçmenlerin Ankara’ya yerleşimlerini etkileyen dinamikler, kentteki Suriyeli nüfusun mekânsal dağılım deseni ile bir etnik kentsel adacıkta yaşayan Suriyelilerin gündelik yaşamlarına yönelik önemli bilgiler elde edilmiştir.

Muhtelif İşlerin Kentsel Dönüşümü: Çinçin Bağları Saha Notları Üzerinden Eleştirel Bir Çerçeve

Gülşah Aykaç

Dr. Öğretim görevlisi, TED Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Bu araştırma, Çinçin Bağları’nda hâlâ yaşamakta olan, kentleşmenin ikinci ve üçüncü kuşak göçmenlerinin kolektif mekânsal anlatılarındaki iş kavramı üzerinden kentsel dönüşümü yeniden çerçevelemeyi amaçlamaktadır. Eski Altındağ bölgesinin bir parçası sayılan ve suç ile damgalanan Çinçin Bağları, 2005 yılında başlatılan kentsel dönüşüm projeleriyle köklü bir dönüşüm geçirmiştir.

İsmi resmi olarak kaydedilmemiş olan bu yer, kentsel dönüşüm projeleri öncesinde pek çok mahalleden oluşan bir semttir. Öz düşünümSELLİK ve konumsallığın sorgulanmasını sürecin temelini koyan araştırma yöntemi, 2018 yılı Mayıs ayı ve 2019 yılı Mayıs-Eylül ayları arasında gerçekleştirilen oto-etnografik haritalama, derinlemesine görüşmeler ve tarihsel veri ile kolektif mekânsal anlatıların yorumlanmasına dayanır. Katılımcıların anlatıları üç önerme üzerinden çerçevelenebilir: (i) Katılımcıların kolektif mekânsal anlatıları öncelikle yerin tarihinin emeğin tarihi olduğuna işaret eder. Çiğin kayıt dışı çalışan mezarlık işçilerinden ücretsiz ev işçilerine, dükkân sahibi esnaftan işportacılara, eğlence sektöründe çalışan müzisyenlerden farklı hizmet sektörlerinde kayıtlı ve sözleşmeli çalışabilen işçilere, sanatçı ve oyuncularından memurlara varan geniş bir yelpazede çok çeşitli işlerin semti olarak betimlenir. (ii) Anlatılar bu anlamda, işi salt ekonomik değil aynı zamanda sosyomekânsal bir kurum olarak yorumlar ve bu yüzden işlerin çeşitliliği kolektif bir “biz olma,” “Çiğimli olma” iddiası taşır. Bu iddia, yerin hafızasının silinmesine ve suç ile damgalanmaya karşı bir direniş sergiler. (iii) Anlatılar son olarak, iş ile kentin dönüşümü arasında diyalektik -tarihsel, durağan olmayan, çok aktörlü ve çoklu süreçleri kapsayan- bir ilişki olduğuna işaret eder. Önce iş ve kentleşme, daha sonra iş ve devlet kanallı kentsel dönüşüm arasındaki diyalektik ilişkiye dikkat çeken bu çerçeve, kentsel dönüşüme kentsel rant ve konut bağlamının ötesinde; dönüşümün muhtelif işlerin çoklu aktörlerinin yaşantısına nasıl yansıdığını ortaya koyar.

Siyasal İdeolojiler Bağlamında Mekân İsimlendirmeleri: Ankara'daki Kültür Merkezleri Örneği

Nurettin Özgen

Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Volkan İdris Sarı

Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mekân isimleri kültürlerin dışavurumudur. Toplumlar için bir kültür işareti görevi görmekte ve kültürel coğrafi görünümü etkilemektedir. İsimlendirme tercihleri ile kültürel bir tercih yapılmış olmakta ve o mekân söz konusu kültür ile özdeşleştirilmektedir. Bir mekânın adlandırılması esasında onu kategorize etmek demektir. Bir kez isim verildikten sonra mekânın fiziki yapısı, mimarisi, içinde cereyan eden faaliyetler ile birlikte ismin kendisi de bir kültür üyesi ya da paydaşı olur, ayrı bir kimlik kazanır. İsimlendirme kültürel kimliğin inşası, yaşatılması ya da isim değişiklikleri sonrasında, önceki, inşa edilmiş bir kimliğin sönmelen(diril)mesi mümkün olmaktadır. Kültür coğrafyasının diğer unsurları ile karşılaştırıldıklarında günlük hayat içerisinde sürekli tekrar edilmeleri nedeniyle kültürün yeniden inşasına önemli bir katkı sağlamaktadırlar. Kentsel belleğin istenmeyen kısımlarının unutturulması, yerine başkalarının konması genellikle sokak isimlendirmeleri üzerinden yapılmaktadır. Sokağa verilen isim ya da değiştirilen bir isim, bir anıyı unutturma ya da tarihin yeniden kurgulanmasına yardımcı olmaya hizmet etmektedir. Çoğunlukla sokak isimleri üzerinden yürütülen bu süreç literatürde de cadde, sokak, bulvar ve meydan isimlerinin “kentsel toponomi” başlığı altında analiz edilmektedir. Yer isimleri genel bir kavram olup sokak, cadde, bulvar, meydan, mahalle, park, okul, kültür merkezi gibi kamusal alanı teşkil eden yerlere verilen adları içermektedir. Bu çalışmada ise, literatürdeki ana çalışmalardan farklı olarak yerel yönetimlerin hizmet alanı içerisinde yer alan kültür merkezlerinin isimlendirme tercihleri üzerinden bir analiz yapılmaktadır. Bunu yaparken de Louis Althusser'in devletin ideolojik aygıtları yaklaşımının faydalanılarak isimlendirme tercihlerinin kültürel kimliğin inşasında ne derecede etkili olduğu araştırılmaktadır. Çalışma kapsamında iki aşamalı bir inceleme yürütülmüştür.

İlk aşamada Ankara'nın merkez ilçelerindeki kültür merkezlerinin isimleri analiz edilmiş, isim tercihleri ile siyasal ideolojiler arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. İkinci aşamada ise kültür merkezlerinin idarecileri ve kullanıcılarının isimlendirme ve bunun yansımaları hakkındaki fikirleri hem yarı yapılandırılmış görüşme tekniği hem de istatistiksel analiz teknikleri kullanılarak temin edilmiştir. Çalışma sonucunda kültür merkezleri isimlerinin yerel yönetimlerin ideolojileri ile örtüşmesi ve bu ideolojilerin yeniden üretimi sonucunda kentsel kimlik inşasında etkili oldukları belirlenmiştir.

On sekizinci Yüzyıl Ankara'sında Gıda Tüketimi ve Yeme-İçme Alışkanlıkları

Sümeyye Hoşgör Büke

Orta halli Osmanlıların gıda tüketimi Osmanlı tarihi çalışmaları içerisinde kısıtlı bir ilgi görmüştür. Bu durumun bir nedeni orta halli Osmanlıların hayatlarının daha az ilgi çekici olmasıyken bir diğer nedeni ise bu toplumsal grubun gıda tüketimine dair arşivlerde pek fazla kaynak bulunmamasıdır. Bu çalışma ise Osmanlı İmparatorluğu'ndaki bakkal esnafına ait miras kayıtlarının (tereke) orta halli Osmanlıların gıda tüketimini anlamak için bir kaynak olarak kullanılabilceğini savunmaktadır. Osmanlı kentlerinde bakkalların mahalle ölçeğindeki yaygın örgütlenmeleri ve satışa sundukları ürün yelpazesi gözden geçirildiğinde bu fikir pekişiyor çünkü bakkallarda kuru yemiştan baklagillere, yağdan peynire, baharata kadar çok çeşitli gıda ürünleri bulunabiliyordu. Mevcut koşullar altında sıradan Osmanlıların hanesine sofrasındaki gıda ürünlerini görme şansımız yoksa da bakkalların terekelerinden yola çıkarak satışa sunulduğunu gördüğümüz ürünler, mahalle ölçeğinde gıda tüketim örüntülerine dair fikir edinmemizi sağlayabilir. Bu durum bakkal terekelerinden kentteki orta hallilerin gıda tüketimini takip etmemizi mümkün kılmaktadır. On sekizinci yüzyılda kaydedilmiş Ankara şerhiye sicilleri içerisinde bulunan ve kentin farklı bölgelerinde yer alan 20 bakkal terekelerinin incelenmesiyle hazırlanan bu çalışma Ankara'daki orta halli Osmanlıların gıda tüketimindeki genel eğilimleri görmemizi sağlamaktadır.

Ankara'daki Osmanlı Dönemi Boyalı Nakışlar ve Duvar Resimleri

Muzaffer Karaaslan

Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü

Duvar resimleri ve boyalı nakışlar Osmanlı Devleti'nin en önemli sanat türlerinden biridir. Mimarinin ayrılmaz bir parçası olan bu bezemeler Osmanlı'nın erken döneminden geç dönemine kadar kesintisiz bir şekilde sanatçılar tarafından yapılmıştır. Her dönemin kendine özgü sanat anlayışıyla şekillenen duvar resimleri ve boyalı nakışlar başkentteki nakkaşlar ve taşradaki halk sanatçılarının etkileşimi ve birbirinden farklı yaratım dünyası sayesinde geniş bir yelpazeye sahip olmuştur.

Çalışmanın konusu Ankara'daki Osmanlı dönemi boyalı nakışlar ve duvar resimleridir. Bu konu kapsamında 14. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar ilerleyen geniş bir dönem içerisinde, sanatçılar tarafından yapılmış duvar resimleri ve boyalı nakışlar incelenmiştir. Yapılan alan araştırmalarında Ankara'nın on ilçesinde Osmanlı dönemine ait bezemeler saptanmıştır.

Projenin amacı, Ankara'da tespit edilen Osmanlı dönemi boyalı nakışların ve duvar resimlerinin yüzyıllar içerisindeki değişimini ve gelişimini takip etmektir. Tespit edilen bezemeleri dönem, ilçe,

kompozisyon, renk vb. açılardan inceleyerek bir veritabanı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu sayısal veriler, Ankara'daki bezeme dünyasını ortaya çıkarması açısından önemlidir.

Çalışmanın en önemli amaçlarından biri Ankara'da bir ekolün olup olmadığıdır. Daha önce yapılan araştırmalar Ankara'ya özgü bir ekolün olabileceği yönünde görüşler sunmakla birlikte bu düşünceler çok temellendirilmeden birkaç cümleyle geçirilmiştir. Bu çalışma ise bezemeler, konu, renk ve üslup açısından ele alınarak Ankara'daki sanatçı grupları ve yarattıkları sanat dünyası hakkında bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca gezici sanatçıların eserleri takip edilerek Ankara dışındaki örneklerle karşılaştırma yapılmıştır. Genel olarak bezemelerin konuları ve üslupları kent, bölge ve başkent üçgeninde ele alınmıştır.

Konuyla ilgili daha önce çeşitli araştırmacılar tarafından yapılmış çalışmalar vardır. Ancak bu çalışmalar ya bir dönemi ya da bir tekniği içerir. Ayrıca yayınlar genellikle 20-25 yapı üzerine odaklanır. Bu proje Ankara'daki Osmanlı dönemine ait boyalı nakışlar ve duvar resimlerini bir bütün olarak ele alması açısından önemli olmakla birlikte incelenen eser sayısı bakımından da şu zamana kadar Ankara ile ilgili yapılmış en kapsamlı çalışmadır.

Legacy of Grape: A Socio-Cultural and Spatial Analysis of Ankara's Wine Production History

José Duarte Ribeiro

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü

Duygu Cihanger Ribeiro

Dr., Öğretim Üyesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

João Santos Duarte

Voice of America (VoA)

The panoply of symbology and narratives from ancestral times that surround the grape, distinguishes the final product, wine, from any other agricultural product with its dichotomous contours of sacred and profane. Grape and wine production carry a multiplicity of meanings regarding heritage and its legacy transports the very characteristics and richness of its land and soils of origin. In this context, after an initial historical review of grape and wine from its ancient origins in Anatolia up to modern Turkey, we focus on Ankara's heritage of vineyard landscapes, grape, and wine production, linking together not only the vine plant and the soil but also people and their territory. This heritage today is unfortunately decaying. Although the Turkish word for the vineyard is bağ, also meaning "connection," there is a growing disconnection between the city and its legacy of grape.

As such, allying sociological/ethnographic and urbanism approaches, the research constructs a socio-cultural history of wine production showing the importance of grape and wine for civilizations with an emphasis on Anatolia. Referring to the geography of Anatolia and its suitability for grape production, it

also unfolds the spatial features of that history with a focus on Ankara. The viticulture of the city that was surrounded by vineyards is no more as it was seventy years ago, through the living landscapes (vineyards and houses), wine production and education facilities (Atatürk Forest Farm, Faculty of Agriculture and wineries) and the towns (Kalecik, Akyurt). The main objective is to contribute to Ankara's history, never specifically studied under the above-mentioned approaches, simultaneously unfolding the socio-cultural and spatial history of the region itself. In sum, research results portray a nexus of actors, networks and policies between periods of enrichment, and the destruction of the legacy of grape in Ankara. A city once called Engürü (the Persian word for grape) no longer lives up to that name and presents the crucial trend of grape and wine production and its perception for Turkey.

**Sunum dili İngilizce'dir.*

Üzümün Mirası: Ankara'nın Şarap Üretim Tarihine Dair Sosyo-Kültürel ve Mekânsal Bir Çözümleme

Eski zamanlardan bu yana gelen sembol ve anlatılarla üzüm, nihai ürünlerinden olan şarabı saran kutsallık ve kafirlik ikilemi sebebiyle diğer tarımsal ürünlerden ayrılır. Üzüm ve şarap üretimi toplumların mirasına dair çeşitli anlamlara sahiptir ve bu kalıt bir ülkenin doğduğu toprakların özelliklerini ve zenginliğini taşır. Çalışmada, üzüm ve şarabın Anadolu'daki antik kökenlerinden modern Türkiye'ye kadar uzanan tarihsel bir incelemeden sonra, Ankara ve bölgesinin bağları, üzüm ve şarap üretim mirası konu edilmektedir. Bağ kelimesi, sadece üzüm bağını değil, aynı zamanda bir kent ve üzüm mirası arasındaki giderek kopan bağları metaforik olarak anlatmaktadır.

Yetmiş yıl öncesine kadar bağlarla çevrili olan ancak bugün, bağ mekânlarını ve kültürünü büyük ölçüde yitirmiş olan Ankara kenti, bağları ve bağ evleri, şarap üretim ve eğitim birimleri (Atatürk Orman Çiftliği, Yüksek Ziraat Enstitüsü, şaraphaneler), ve ilçeleri (Kalecik, Akyurt) üzerinden incelenmektedir. Temel amacı Ankara ve bölgesinin kültürel ve mekânsal tarihine, daha önce bahsedilen bağlamda çalışılmamış bir çerçevede ve yöntemle tartışan çalışma, Ankara'da üzümün mirasının zenginliği ve bozuma uğraması süreçleri içerisinde aktörler, ağlar ve politikaları çözümler. Bu başlıklar altında ele alınan üzüm ve şarap üretim kapasiteleri, doğal ve kırsal potansiyellerin değerlerinin de gösterdiği gibi, bir zamanlar Engürü (Farsça'da üzüm) olarak anılan kentin artık bu isimle yaşamadığını bir kere daha gözler önüne sermektedir.